AMR circular 6

AMICS DE L'ART ROMÀNIC
Filial de l'Institut d'Estudis Catalans desembre 1980-gener 1981

PER UNA CIRCULAR MÉS ÚTIL

Des d'aquesta CIRCULAR número 6 volem manifestar públicament el nostre agraïment a totes les persones que l'han feta possible amb els seus escrits i amb la seva cooperació, sense el seu ajut no hauria pogut pas perdurar fins avui. Desitgem que en la nova etapa que amb l'any nou s'inicia puguem comptar, també, amb llur entusiasme per a fer de la nostra CIRCULAR un instrument d'informació ben eficaç al servei del nostre art romànic.

Volem convidar a col·laborar en aquesta CIRCULAR totes aquelles persones que puguin aportar notícies d'activitats i articles d'interès sobre temes relacionats amb l'art romànic, les quals notícies i articles, però, degut al format d'aquesta CIRCULAR no poden ésser gaire llargues. Per exemple, podria ésser ben profitosa la notícia d'una ermita no inventariada, o bé la localització de sepultures medievals, de torres, etc.

Volem, així mateix, convidar les nostres Universitats (Departaments d'Arqueologia, d'Història de l'Art, d'Història Medieval, de Paleografia...) i els nostres Museus a col·laborar en la redacció d'aquesta CIRCULAR, aportant-nos notícies de llurs activitats relacionades amb la història de l'art romànic a les terres catalanes. Creiem que si aquesta col·laboració fos efectiva, aquesta nostra CIRCULAR podria ésser una eina molt més útil per a tothom.

Preguem a totes les persones i entitats que vulguin ajudar-nos que enviïn els seus escrits a l'apartat de Correus 2798 de Barcelona. El nostre consell de redacció estudiarà tots els articles, notícies i suggeriments que, en aquest sentit, ens arribin.

Esperem, doncs, la col·laboració de tothom: universitats, museus, editorials, centres d'estudis, centres comarcals, entitats excursionistes... i, també, la de les persones estudioses del nostre art romànic o coneixedores de la seva geografia, ja hagin col·laborat amb nosaltres o encara no. De tots nosaltres depèn que la CIRCULAR dels Amics de l'Art Romànic pugui ésser el mitjà d'informació puntual, seriós i complet que tots voldríem i que el nostre patrimoni romànic requereix.

PROGRAMA D'ACTIVITATS

GENER

El mes de gener no hi haurà la sessió mensual del primer dilluns.

Dia 25, diumenge, excursió matinal. A Martorell es visitarà el conjunt arqueològic de Santa Margarida, sota la guia d'Alfred Mauri, el pont romà anomenat del Diable o, també, de Sant Bartomeu i el Museu de l'Enrajolada.

Sortida a les 9 del matí de la plaça de la Universitat. Tothom qui s'hi vulgui inscriure per anar-hi amb autocar que truqui a Maria Porter, tel. 318 50 48 i 257 91 07.

FEBRER

Dia 2, primer dilluns, a la U.E.C. (Gran Via de les Corts Catalanes, 580), conferència del nostre vice-president, Ramon Vall i Rimblas, sobre *El romànic al Vallès*, a dos quarts de vuit del vespre.

AVÍS ALS SOCIS

Avisem els socis que aquesta és la darrera circular que rebran els que encara no hagin regularitzat el pagament de la quota de soci, de 1.000 pessetes l'any 1980 i 500 els anteriors. Per a fer-ho, poden adreçar-se a Maria Porter, Porter Llibres, Portal de l'Àngel, 9, de dilluns a divendres, d'11 a 1 i de 5 a 7, o bé també poden regularitzar el pagament de la quota aprofitant l'avinentesa de la conferència del primer dilluns de febrer, dia 2, a la U.E.C. (Gran Via de les Corts Catalanes, 580), a dos quarts de vuit del vespre; també, per correu dirigit als Amics de l'Art Romànic, apartat de Correus 2798 de Barcelona.

NOTICIARI D'ALTRES ACTIVITATS

Des del 16 de desembre, exposició a l'espai B5-125 del Departament d'Art de la Universitat Autònoma de Bellaterra sobre "Corpus de grafits medievals a Catalunya. I Mostra. Castellfollit de Riubregós", organitzada pel propi Departament d'Art.

LES ESGLÉSIES ROMÀNIQUES DE LA VALL DEL RIU CONGOST (II)

Cap de les esglésies que descriurem en aquest article no té un aspecte monumental, però en canvi són prou interessants per diferents motius. Les unes, com a fenòmens de pervivència en un mateix lloc, les altres com a indicació d'èpoques de repoblament.

SANTA MARIA DEL CAMÍ

Si comencem la nostra excursió anant de Barcelona a Vic, la primera església que trobarem serà SANTA MARIA DEL CAMÍ, situada a l'esquerra (sempre pensant en la direcció Barcelona-Vic) de la carretera general, una mica abans d'entrar a la població de la Garriga, al costat de la gran masia de can Tarrés i del pontet del torrent de Malhivern.

Forma part d'un conjunt arqueològic molt interessant constituït per una gran villa romana, coneguda ja d'antic i excavada en part per Josep de C. Serra Ràfols i Josep Colominas de primer i aquests darrers anys per col·laboradors del Museu Arqueològic de Barcelona dirigits per Ricard Pasqual.

L'edifici que ens interessa és, en part, tot el que resta d'un monestir fundat per l'abadessa Emma de Sant Joan de les Abadesses l'any 921. Emma era filla de Guifre el Pelós i va donar el priorat de Santa Maria del Camí a la seva germana Xixilona, la qual el regí durant 24 anys, fins a la seva mort.

Però, possiblement, no sigui aquest el primer edifici religiós bastit en aquest lloc, ja que com a làpida per al sepulcre de Xixilona es féu servir un relleu d'època visigòtica pertanyent a un cancell del presbiteri d'una església anterior.

Es tracta d'un edifici rectangular format per dos cossos, la nau i un presbiteri rectangular una mica més petit i separat de la nau per dos graons. Tot el conjunt és cobert per una volta apuntada posterior a la construcció de l'edifici, amb la teulada actual de teules àrabs però hi ha indicis d'haver estat cobert per lloses.

La porta d'accés és a ponent, ornamentada per un bordó decorat amb entrellaçats que recolza sobre unes columnetes amb capitell esculturat representant caps humans, ocells, éssers fantàstics i un fris de palmetes. Tot plegat és esculpit en una pedra dura i fosca, que recorda algun dels capitells de Santa Maria de l'Estany. A sobre de la porta s'incrustà l'epitafi de Xixilona amb el relleu d'època visigòtica a l'altra cara.

Encastats a una cornisa que ressegueix la part superior dels murs, hi ha uns relleus de factura molt primitiva, més basta, potser pertanyien també a algun edifici anterior, són dues cares

humanes, un cap de bou, una pinya i altres elements ornamentals que no tenen res a veure amb els relleus que decoren la porta.

L'església encara conté alguns altres elements interessants: a l'extrem de llevant de la teulada hi ha una petita creu de pedra. A l'interior, el sarcòfag atribuït a Xixilona i que ja deu pertànyer al segle XII o a inicis del XIII, però la peça més important és el relleu d'època visigòtica reutilitzat com a epitafi de Xixilona per la seva part plana. Probablement era una peça del cancell que tanca el presbiteri d'una església anterior, que devia enllaçar la villa romana amb l'església del segle X reformada el XII, potser el XVI i que encara avui podem visitar.

L'existència de la villa romana, la successió d'edificacions religioses i la gran casa de pagès ens donen una continuïtat de poblament, sense grans interrupcions, no massa abundant al país.

El nom de Santa Maria del Camí li ve de la seva situació al costat del vell camí que seguia la vall del Congost i que unia la Plana de Vic amb la Via Augusta.

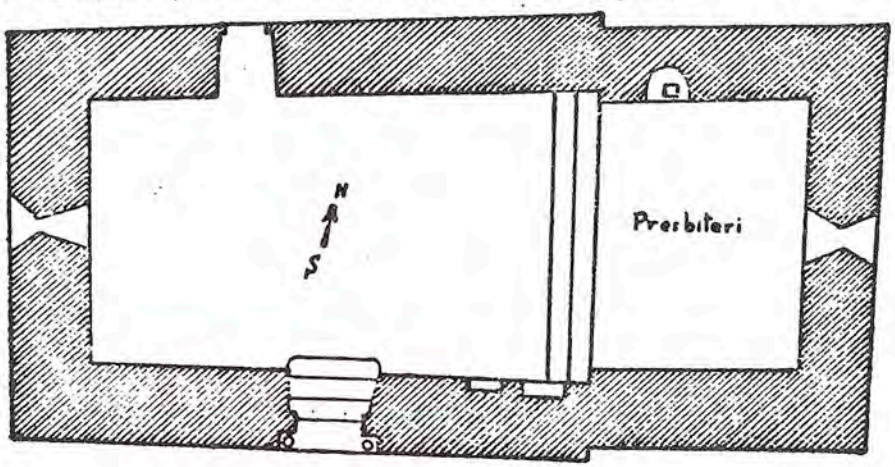

Planta de la capella de Santa Maria del Camí. (Plànol d'Alfons Iglésias.)
Treta de Josep Mauri i Serra Història de la Garriga *vol. I pàg. 31.*

SANT ESTEVE DE LA DOMA

Seguint la mateixa carretera en direcció a Vic, trobarem a l'esquerra, passada la cruïlla de l'Ametlla, un gran pont de ferro que, salvant el riu, ens conduirà al cementiri de la Garriga. L'església que presideix el cementiri és la de Sant Esteve de la Doma, l'antiga església parroquial del poble. Aquesta església, com la de Santa Maria del Camí, forma part també d'un conjunt arqueològic, aquest, però, encara no estudiat ni excavat. Hi ha, ben a prop, una altra villa romana, de la qual sabem l'existència per restes de ceràmica, per alguns murs i pel que sembla ésser un forn.

La primera notícia que tenim de Sant Esteve de la Doma és un document de l'any 966 en què Borrell, comte de Barcelona, dóna compte del testament de Miró, pel qual testament aquest cedia l'església de Sant Esteve de la Garriga amb totes les esglésies que li eren subjectes a la casa (església) de Santa Creu i Santa Eulàlia de Barcelona.

Per un document de l'any 1139 sabem que les esglésies sufragànies de Sant Esteve eren en el segle XII les de Sant Gervasi (Sant Gervasi i Sant Protasi de can Nualart de la Garriga?), Sant Cristòfor de Monteugues, Sant Pere de Vallcàrcara i Sant Pau de Montmany.